

ТРАНСФОРМАЦІЯ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

О. О. НЕПОЧАТЕНКО, доктор економічних наук

Н. В. БОНДАРЕНКО, кандидат економічних наук

О. І. ГРИЦАК, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктор філософії)

Уманський національний університет садівництва

Аналіз динаміки та структури кредитного ринку України в умовах кризи та воєнного конфлікту підкреслює необхідність реалізації цілеспрямованих стратегій для його стабілізації та подальшого розвитку. Ураховуючи складнощі, викликані нестабільністю економічної ситуації та політичними турботами, банківський сектор повинен зосередити зусилля на підвищенні рівня ліквідності, удосконаленні механізмів кредитування та впровадженні інноваційних фінансових продуктів, що задовольняють потреби як бізнесу, так і населення. Важливими є також вдосконалення нормативно-правової бази, посилення регуляторного нагляду та контролю за дотриманням кредитних стандартів, а також співпраця з міжнародними фінансовими організаціями для залучення інвестицій та передового досвіду.

Ключові слова: кредитний ринок, ліквідність банків, активи, кредити, банківська система, воєнний конфлікт, банківський сектор, комерційний банк.

Постановка проблеми. Економіка будь-якої країни неможлива без розвиненої кредитної системи, адже саме вона дає можливість підприємствам зростати, людям – покращувати свій добробут, а державі – інвестувати в майбутнє. Війна ж стає руйнівним фактором, що підриває основи фінансової стабільності та завдає непоправної шкоди всім учасникам ринку. Розуміння трансформацій, які він зазнав, та їх наслідків є вкрай важливим для вироблення ефективних стратегій відновлення та подальшого розвитку. Грошова політика Національного банку України ефективна та адаптована до поточних ризиків. Банківська система успішно забезпечує високий рівень ліквідності, а міжнародна фінансова підтримка визнається як ключовий фактор стабільності цієї системи. Політика НБУ, спрямована на поступове зниження облікової ставки, має за мету стимулювати направлення ліквідності банків у реальний сектор економіки. Тому постає питання дослідити фактори, що обумовлюють трансформаційні процеси на кредитному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальні проблеми кредитного ринку та його перетворення привертають увагу дослідників як в Україні, так і за кордоном. Останні наукові праці розглядають різні аспекти цих проблем і пропонують різноманітні підходи до їх розв'язання. Теоретичні та

методологічні основи розвитку кредитного ринку в умовах кризи активно вивчаються в роботах вітчизняних вчених, зокрема: Амоши Ю. В., Блащук-Дев'яткіної Н. З., Бутенко О. В., Вісьор О. В., Гавриленко О. М., Колодій І. В., Колонтай С. М., Ковальчук О. В., Лук'яненко О. В., Петрашевської А. Д., Шаповал В. М. та інших. Автори аналізують фактори, що впливають на стан кредитного ринку, і пропонують стратегії трансформації, спрямовані на підтримку фінансової стійкості та розвитку економіки.

У той же час, не дивлячись на значні наукові досягнення у відповідній сфері, виникає необхідність у подальших дослідженнях, що відповідають сучасному стану вітчизняної системи кредитування в умовах її ринкової трансформації. Це ставить перед науковцями завдання розгляду нових аспектів, таких як вплив цифровізації на кредитний ринок, аналіз нових моделей ризиків, а також удосконалення механізмів регулювання з огляду на актуальні тенденції у фінансовому секторі.

Метою статті є аналіз та уточнення актуальних проблем кредитного ринку в контексті сучасних трансформацій, а також у визначенні можливих шляхів їх вирішення та розкриття нових перспективних напрямків досліджень, спрямованих на забезпечення стабільності та розвитку кредитного ринку в умовах сучасних викликів.

Методика досліджень. Методика досліджень включає в себе ретельний аналіз літературних джерел і попередніх досліджень щодо проблематики кредитного ринку та його трансформації. Далі проводиться збір та аналіз статистичних даних, що стосуються кредитного ринку та економіки загалом, для виявлення тенденцій та паттернів. Під час дослідження використовувалися загальнотеоретичні підходи, зокрема: аналіз наукових джерел для систематизації і узагальнення інформації, логічне абстрагування для виявлення загальних закономірностей, аналіз статистичних даних для отримання конкретних числових висновків та порівняльний аналіз для зіставлення результатів та визначення відмінностей.

Результати дослідження. Кредитний ринок України пройшов через значні трансформації протягом останніх років, які були спричинені низкою факторів, включаючи політичну та економічну нестабільність, а також збройну агресію з боку РФ.

Криза 2014 року та подальша військова ескалація на сході країни, особливо на Донбасі, призвели до значних викликів для банківської системи, відчутного скорочення обсягів кредитування, погіршення якості кредитного портфеля банківських установ та зростання рівня непрацюючих кредитів. Такі умови вимагали від регуляторних органів та банківських інституцій невідкладних дій з адаптації до змінених реалій, розробки та імплементації заходів зі стабілізації кредитного ринку, відновлення довіри клієнтів та пошуку нових стратегій для забезпечення стабільного розвитку в умовах, що склалися.

Перебудова кредитного ринку включала не лише вжиття заходів щодо зміцнення фінансової стійкості банківських установ, але й активізацію програм кредитування, спрямованих на підтримку відновлення економічної активності,

стимулювання інвестицій у ключові галузі економіки та забезпечення доступу до фінансових ресурсів для малого та середнього бізнесу.

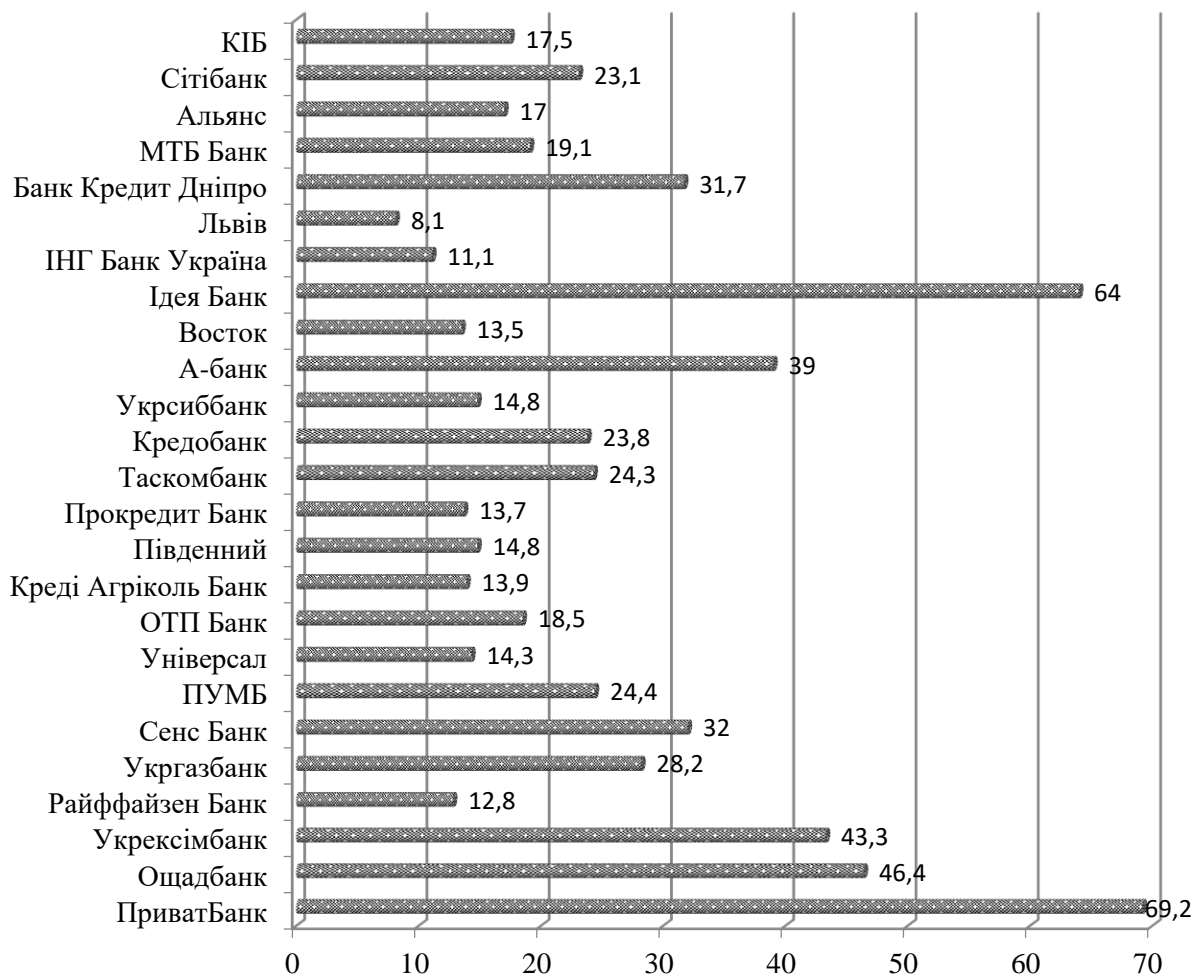
Оновлення нормативної бази, спрощення процедур надання кредитів, впровадження інноваційних фінансових продуктів та послуг, а також залучення міжнародних фінансових інституцій до процесу реформування банківського сектору стали ключовими елементами в стратегії подолання кризових явищ на кредитному ринку України. Перед початком війни в Україні кредитний ринок проявляв певний рівень стабільності та поступового зростання. Основні показники кредитного ринку в цей період свідчили про його позитивну динаміку та потенціал для подальшого розвитку [1]. Паралельно спостерігається погіршення якості кредитного портфеля банків, що виражається у збільшенні частки кредитів, по яких виникають проблеми з поверненням. Подібна ситуація викликає занепокоєння щодо фінансової стійкості банківських установ та вимагає від них здійснення додаткових заходів щодо реструктуризації та виправлення ситуації.

Військовий конфлікт суттєво вплинув на функціонування кредитного ринку країни. Війна призвела до значних трансформацій у фінансовій системі, включаючи кредитні установи та банківський сектор. Основні наслідки військового конфлікту для кредитного ринку можна розглядати з декількох точок зору: зменшення активності на кредитному ринку настало внаслідок війни, що спричинило погіршення економічної ситуації в країні та скорочення обсягів виробництва та споживання. Це відбулося через те, що підприємства та населення втратили інтерес до залучення кредитів для розширення бізнесу чи в особистих цілях. Непрацюючі кредити в банківському секторі зросли з 30 % на початку 2022 року до 38 % на 1 січня 2023 року, що призвело до зростання їх обсягу на 87 млрд грн до 432 млрд грн за рік. Банки зафіксували значні кредитні втрати, зокрема, обсяги відрахувань в резерви під кредити перевищили 100 млрд грн з початку війни і становлять понад 12 % кредитного портфеля банків на кінець лютого 2022 року.

Потенційні втрати кредитного портфеля через війну, економічну кризу та енергетичний тиск країни-агресора досягли близько 30 % [1]. У 2023 році через поліпшення попиту на гривневі кредити, відновлення бізнес-активності та позитивні тенденції на ринку, портфель чистих корпоративних кредитів зростав протягом семи місяців підряд, включаючи й ті кредити, що не входили до державних програм. Також спостерігається зростання роздрібних незабезпечених споживчих та іпотечних позик. До інших причин зменшення частки непрацюючих кредитів належать реструктуризація та подальше відновлення обслуговування проблемної заборгованості корпоративними клієнтами, переважно в державних банках, а також списання непрацюючих кредитів фізичним особам.

Незважаючи на активну діяльність банків у врегулюванні непрацюючих кредитів, їхня частка залишається значною. Одним із головних чинників цього є повномасштабна війна, що призвела до нової хвилі дефолтів клієнтів. Згідно з дослідженням НБУ, у жовтні 2023 року «воєнні» непрацюючі кредити бізнесу

становили 31 % їхнього загального обсягу. У роздрібному портфелі протягом війни накопичилася понад половина поточного обсягу непрацюючих кредитів. Банки продовжують належно оцінювати кредитний ризик та своєчасно визнавати проблемну заборгованість, що було підтверджено оцінкою стійкості на кінець 2023 року [2].

Рис. 1. Частка непрацюючих кредитів (NPL) 25 банків із найбільшим обсягом кредитного портфеля на 01.01.2023 року, % [3]

Протягом більшої частини досліджуваного періоду обсяги наданих кредитів становили близько 30-40% від сумарних активів банків. У 2023 році спостерігається збільшення частки наданих кредитів у сумарних активах банків. На 1 січня 2024 року частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі становила 37,4 %, що на 0,8 відсоткових пункта менше, ніж показник на 1 січня 2023 року. Обсяг непрацюючих кредитів протягом року скоротився на 9,7 млрд грн, знизившись до 422,4 млрд грн. Одним із ключових чинників, що спричинили зменшення частки NPL, було зростання кредитного портфеля, оскільки кредитування продовжується в умовах повномасштабної війни.

Збільшення кредитного ризику виникло внаслідок воєнного конфлікту, який призвів до серйозних економічних труднощів, особливо у тих районах, що безпосередньо постраждали від бойових дій. Ця ситуація створила значний ризик для банків, які надавали кредити підприємствам та приватним особам у

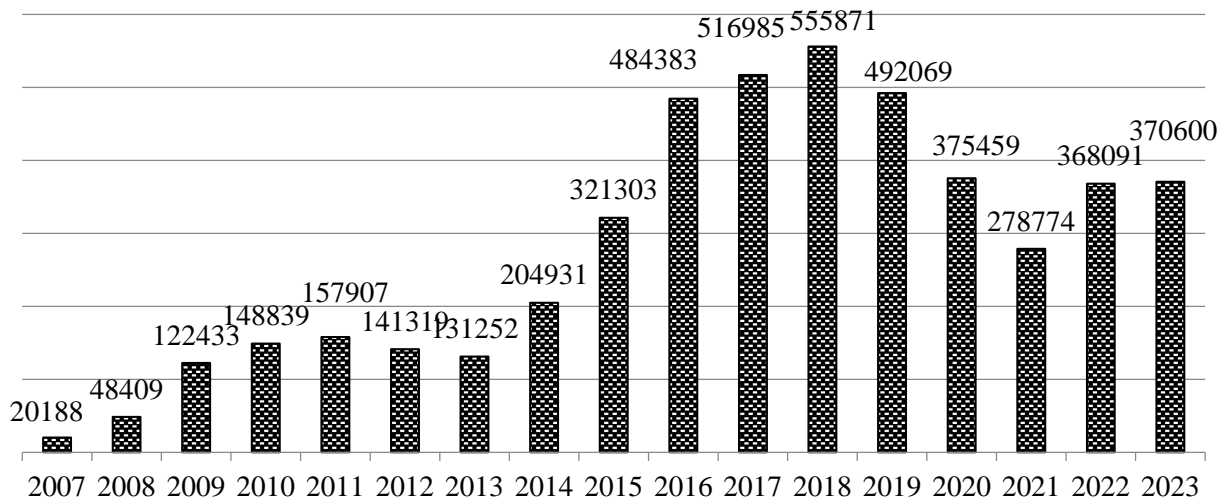
зазначених регіонах. Банки стали більш обережними у наданні кредитів, зменшуючи їх обсяги та підвищуючи процентні ставки. Збільшення відстроченої заборгованості стало наслідком економічної нестабільності, зменшення доходів та зростання безробіття внаслідок воєнного конфлікту. Це призвело до зростання кількості випадків, коли підприємства та клієнти не змогли вчасно погасити свої заборгованості за кредитами. Ця ситуація створила проблеми для банків та змусила їх стати більш обережними у наданні нових кредитів. Збільшення відстроченої заборгованості також призвело до погіршення кредитної якості та підвищення кредитного ризику для банків.

Ліквідність банків зазнала значного падіння через війну, оскільки зросла потреба у фінансуванні реконструкції та відновлення економіки в районах, що постраждали від конфлікту. Банки стали все більше залежати від залучення додаткових ресурсів, включаючи залучення зовнішніх фінансових джерел від Національного банку. І саме це сприяло, що ліквідність системи останнім часом зросла з 85 млрд грн до 650 млрд грн на тлі активних бюджетних видатків [4].

У контексті обмеженого кредитування, банки збільшують свої вкладення у депозитні сертифікати Національного банку України. З початку війни ці вкладення подвоїлися, зростаючи на 100 млрд грн. Прогнозується, що до кінця 2022 року банки отримають близько 28 млрд грн відсоткових доходів від таких вкладень [5]. У 2023 році продовжується активне вкладення у депозитні сертифікати, зростаючи з 120 млрд грн до 486 млрд грн, що свідчить про позитивний розвиток цього напрямку. Також відзначається успішне рефінансування кредитів: за перших 10 місяців 2022 року банки сплатили 36 млрд грн за кредитами рефінансування, а загальна сума сплати з початку року складає 158 млрд грн [4].

Ефективність кредитних операцій, які проводяться банками, має значний вплив на економічний розвиток регіонів, які вони обслуговують. Кредитування відіграє важливу роль у формуванні підприємницької інфраструктури, збільшенні кількості робочих місць і реалізації проектів у сфері соціальної та культурної сфер. Історія розвитку кредитного ринку України характеризується чергуванням періодів експансії та рецесії, яке зумовлено як глобальними фінансовими викликами, так і внутрішньоекономічними коливаннями. Результати діяльності банківських інституцій на кредитному ринку відображають ці динаміки протягом різних етапів його розвитку.

Кредитування є не тільки найбільш прибутковим, але й найбільш ризикованим сегментом банківських активів, яке складає приблизно 60% від загальної маси активів банку та генерує до двох третин усіх його доходів. Розглянемо динаміку резервів за активними операціями (рис. 2) та обсяги кредитів, наданих клієнтам та активи банків України за 2007–2023 рр (рис. 3, 4). Коливання обсягів кредитування пов'язане з економічною нестабільністю, політичними подіями в країні, а також наслідками збройної агресії та викликами, які вона створила для національної економіки.

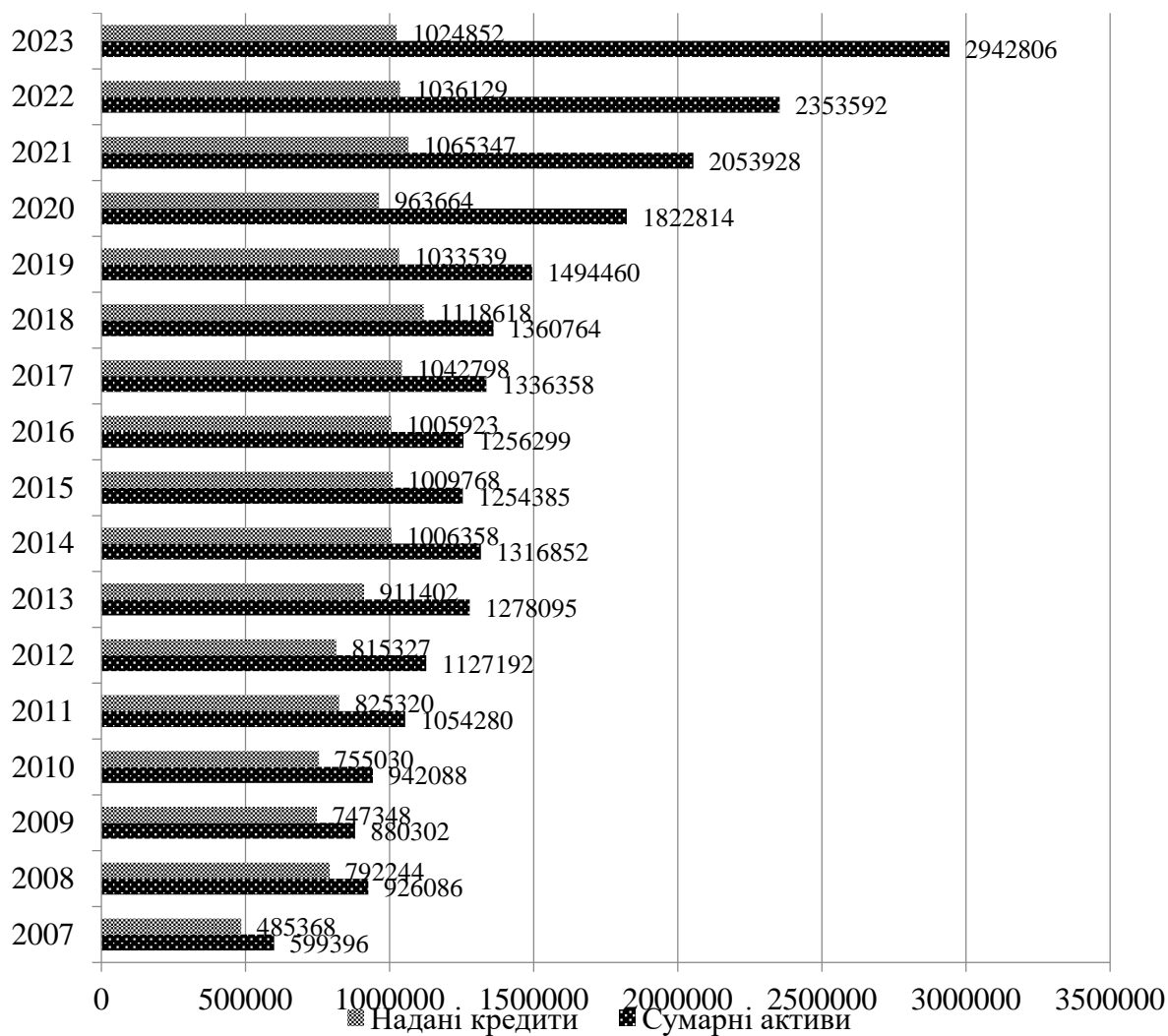

Рис. 2. Обсяги резервів за активними операціями комерційних банків, млн. грн., [6]

Рис. 3. Обсяги кредитів наданих суб'єктам господарювання та фізичним особам банками України, млрд. грн [6]

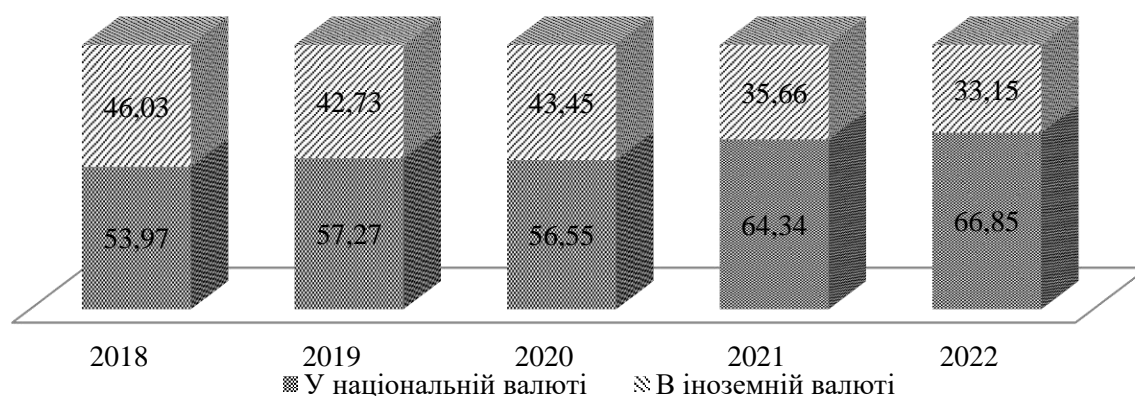
Загалом резерви за активними операціями банків протягом більшої частини досліджуваного періоду зростали. Однак спостерігаються два значних спади: у 2013 році та у 2021 р., як наслідок світових коливань на фінансовому ринку. Починаючи з 2015 року резерви за активними операціями банків почали поступово відновлюватися. Це пов'язано з тим, що економічна ситуація в країні почала покращуватися, також спостерігається стабільна картина за обсягами кредитування. У 2023 році спостерігається значне зростання резервів за активними операціями банків. Це пов'язано зі збільшенням ризиків кредитування та вимогою регулятора щодо збільшення резервів. Після зниження обсягу кредитів з 1 118 618 млн грн у 2018 році до 963 664 млн грн у 2020 році, спостерігається незначне відновлення до 1 065 347 млн грн у 2021 році, за яким слідує зниження до 1 036 129 млн грн у 2022 році.

Рис. 4. Обсяги кредитів наданих клієнтам та активи банків України, млн. грн [6]

Спад у видачі кредитів свідчить про зростання рівня ризику в банківському секторі, що змушує банки ставитися обережніше до прийняття рішень про кредитування. Це також свідчить про певний ступінь недовіри до фінансової здатності позичальників повертати кредити в умовах економічної нестабільності. Одночасно, фактором, що призвело до зниження видачі кредитів у 2022 році, стало загострення воєнних дій та наступні економічні шоки, що спричинили подальше погіршення умов кредитування та зменшення інвестиційної активності в країні.

Перегляд валютної структури кредитів, що надаються підприємствам, дозволяє здійснити більш докладну оцінку поточного стану кредитної системи та визначити стратегічні напрямки її розвитку та адаптації до мінливих обставин (рис. 5). За період з 2018 по 2022 роки відбулися зміни у структурі кредитів, які видавалися підприємствам в Україні, з відзначеним зростанням частки кредитів у національній валюті та зменшенням частки кредитів у іноземній валюті. Відсоткове співвідношення кредитів у гривні зросло з 53,97 % у 2018 році до 66,85 % у 2022 році, в той час як питома вага кредитів у іноземній валюті зменшилася з 46,03 % до 33,15 % протягом вказаного періоду.

Рис. 5. Структура кредитів наданих суб'єктам господарювання у розрізі валют, %. [7]

Збройний конфлікт призводить до економічної нестабільності та підвищують ризик невиконання фінансових зобов'язань, що спонукає банки зменшувати свої ризики шляхом активізації кредитування в національній валюті, яка менш ризикована. Для суб'єктів господарювання національна валюта виглядає більш стабільною, оскільки дозволяє знизити їхню чутливість до коливань курсу валют. Таким чином, спостерігається тенденція до збільшення частки кредитів у національній валюті.

Під час воєнного конфлікту на сході країни, Національний банк України зігравав ключову роль у розробці та впровадженні стратегій для стабілізації кредитного ринку. НБУ акцентував увагу на забезпеченні фінансової стійкості, зменшенні ризиків та підтримці банківської системи. Одним із основних заходів, який НБУ вживав, було збільшення обсягів рефінансування для банків. Це надавало можливість банкам залучати необхідні фінансові ресурси за більш вигідними умовами та забезпечувати свою ліквідність. Зростання рефінансування сприяло банкам у відповіді на кредитні потреби своїх клієнтів та зменшувало ризики їхньої неплатоспроможності. Також спостерігається значне зростання коштів в НБУ, майже в 3 рази, їх сума збільшилася на 131,003 млрд грн (або на 161 %). Це визвано, насамперед, на тлі геополітичної нестабільності та економічних ризиків і банки розміщують більше коштів на рахунках в НБУ, вважаючи їх більш безпечним активом. Також, НБУ підвищив нормативи резервування для банків, що призводить до збільшення коштів, які банки повинні тримати на своїх кореспондентських рахунках в НБУ. У 2019 році кошти в НБУ становили 76,126 млрд грн, а у 2023 році – 213,489 млрд грн.

Розглянемо сумарні активи українських комерційних банків, які відображають не лише фінансову потужність цих установ, але й їхню роль у економіці країни та їхню взаємодію з іншими сегментами фінансового ринку (табл. 1). За період з 2019 по 2023 рік сумарні активи українських банків збільшились майже вдвічі (з 1.49 трлн грн до 2.94 трлн грн). Частка активів в іноземній валюті зростала до 2021 року, після чого почала знижуватися. У 2023 році активи в іноземній валюті становили 28% від загальних активів (проти 33 % у 2021 році).

Табл. 1. Сумарні активи українських комерційних банків (млн. грн), [7]

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Активи (усього)	1494460	1822814	2053928	23535592	2942806
Активи в іноземній валюті	491855	585349	583717	731394	830554
Загальні активи (не скориговані на резерви)	1982628	2209287	2358982	2716883	3308621
Загальні активи (не скориговані) в іноземній валюті	717422	745788	679420	819936	922778
готівкові кошти	56878	73348	75557	75097	79758
банківські метали	369	572	384	156	120
Кошти в НБУ	76126	2002	34973	82485	213489
Коррахунки, що відкриті в інших банках	118221	176041	172868	315085	347749
Строкові вклади в інших банках та кредити іншим банкам	1995	2037	60096	51010	57439-
Цінні папери	538943	791345	829887	1021520	1466400
Надані кредити:	1033539	963664	1065347	1036129	1024852
- кредити органам державної влади	4724	11545	26973	24809	18349
- кредити суб'єктам господарювання	822020	752503	795513	801327	783864
- кредити фізичним особам	206761	199556	242633	209944	222590
- кредити небанківським фінустановам	33	60	228	48	49
Резерви за активними операціями банків	492069	375459	278774	368091	370600

Збільшення сумарних активів свідчить про зростання обсягу фінансових операцій та можливостей кредитування в економіці. Зменшення частки активів в іноземній валюті може свідчити про зниження експозиції банків до валютних ризиків, що може бути сприятливим для стабільності фінансової системи. Однак це також може відображати менший попит на кредити у іноземній валюті або зменшення доступності таких кредитів для позичальників, що може обмежити їхні можливості. Таким чином, збільшення сумарних активів може бути позитивним знаком для розвитку економіки, а зменшення частки активів в іноземній валюті може мати як позитивні, так і негативні наслідки для різних секторів та гравців на фінансовому ринку.

Також були вжиті заходи для поліпшення нагляду та регулювання у банківській сфері, такі як скасування певних санкцій за порушення у звітності та умов щодо мінімального капіталу. Також впроваджені реформи, спрямовані на спрощення кредитного процесу, зменшення бюрократичних перешкод та

підвищення прозорості в діяльності банків. Це сприяло відновленню довіри клієнтів та полегшило доступ до кредитів.

Ще одним із заходів, що заслуговує розгляду є введені обмеження на валютному ринку для забезпечення стабільності фінансової системи та її надійного функціонування. Воєнні дії призвели до збільшення кредитних ризиків, спричинивши економічні труднощі, особливо в регіонах, що постраждали від конфлікту. Це зробило кредитний ризик для банків, які надавали позики підприємствам та приватним особам у зоні конфлікту, більш значним. У зв'язку з цим банки змушені були підвищити відсоткові ставки за кредитами та стати обережнішими у їх наданні.

Відповідно до цих викликів були прийняті законодавчі зміни, що дозволяли клієнтам не нести відповідальність за прострочення кредитних зобов'язань під час тривання воєнного стану. Такі кроки сприяли зменшенню фінансового тиску на клієнтів та підтримали фінансову стабільність у країні.

Висновки. Аналіз динаміки та структури кредитного ринку України в умовах кризи та воєнного конфлікту підкреслює необхідність реалізації цілеспрямованих стратегій для його стабілізації та подальшого розвитку. Ураховуючи складнощі, викликані нестабільністю економічної ситуації та політичними турботами, банківський сектор повинен зосередити зусилля на підвищенні рівня ліквідності, удосконаленні механізмів кредитування та впровадженні інноваційних фінансових продуктів, що задовольняють потреби як бізнесу, так і населення. Також важливим є вдосконалення нормативно-правової бази для спрощення та розроблення більш гнучкого процесу отримання кредитів, особливо для малих та середніх підприємств, які є основою економічного відновлення країни. Крім того, необхідно активізувати співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями для залучення інвестицій та передового досвіду, спрямованого на підвищення ефективності та стабільності фінансового сектору України. З урахуванням зростання частки непрацюючих кредитів, актуальним залишається посилення регуляторного нагляду та контролю за дотриманням кредитних стандартів, а також розробка програм реструктуризації заборгованості для мінімізації негативного впливу на фінансову стабільність банків. Впровадження цих рекомендацій дозволить підвищити стійкість кредитного ринку до зовнішніх шоків, сприятиме його подальшому розвитку та підтримці економічного зростання в Україні.

Література:

1. Частка непрацюючих кредитів у банках у 2022 році зросла до 38 % унаслідок війни. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-npratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-u-2022-rotsi-zrosla-do-38-unaslidok-viyni> (дата звернення: 29.03.2024).

2. Частка непрацюючих кредитів у банках за 2023 рік скоротилася до 37.4 %. Режим доступу: bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-npratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-za-2023-rik-skorotilasya-do-374.

3. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні становила 38 % на початок 2023 року. Режим доступу: bank.gov.ua/ua/stability/npl.

4. Фінансові ринки України: умови відновлення під час війни. Режим доступу: aub.org.ua/index.php/104/novyny-aub/14219-finansovi-rynky-ukrainy-umovy-vidnovlennia-pid-chas-viiny.

5. Фінансова оборона країни. Як працює банківська система під час війни. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/16/684104> (дата звернення: 03.04.2024).

6. Міністерство Фінансів України. Офіційний сайт. Режим доступу: <https://minfin.com.ua/> (дата звернення: 05.04.2024).

7. Гатаулліна Е. І. Оцінка кредитного ринку України. Режим доступу: http://www.vtei.com.ua/doc/2023/konf2707/zb_fin.pdf#page=42 (дата звернення: 05.04.2024).

References:

1. The share of non-performing loans in banks increased to 38% in 2022 due to the war URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-u-2022-rotsi-zrosla-do-38-unaslidok-viyni> (accessed 29.03.2024).

2. The share of NPLs in banks decreased to 37.4% in 2023. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-za-2023-rik-skorotilasya-do-374>.

3. The share of non-performing loans (NPL) in Ukraine was 38% at the beginning of 2023. <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>.

4. Financial markets of Ukraine: conditions for recovery during the war. <https://aub.org.ua/index.php/104/novyny-aub/14219-finansovi-rynky-ukrainy-umovy-vidnovlennia-pid-chas-viiny>.

5. Financial defense of the country. How the banking system works during the war URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/16/684104> (accessed 03.04.2024).

6. Ministry of Finance of Ukraine. Official website. URL: <https://minfin.com.ua/> (accessed 05.04.2024).

7. Assessment of the credit market of Ukraine URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2023/konf2707/zb_fin.pdf#page=42 (accessed 05.04.2024).

Annotation

Nepochatenko O. O., Bondarenko N. V., Hrytsak O. I.

Transformation of the credit market of Ukraine in the crisis period

The article analyzes the impact of economic crises on the functioning of the credit sector of Ukraine and changes in strategies and approaches to lending. The main trends and problems that arise in the credit market during crisis periods, such as a decrease in bank liquidity, increased credit risks, changes in supply and demand in the credit market, are revealed.

It is determined that economic instability and risks associated with the war have made banks more cautious in granting loans, which has led to their reduction. Deterioration in loan portfolio quality: A marked increase in NPLs has become one of the main problems for the banking sector, as borrowers could not fulfill their obligations due to the loss of income and other negative effects of the war. The war has

significantly increased credit risks for banks, as the probability of borrower default has increased significantly.

The main measures to stabilize the credit market are indicated, such as increasing the volume of refinancing, in this case, the National Bank of Ukraine provided banks with additional funds to support their liquidity; increasing the provisioning standards – forced banks to increase reserves for unforeseen losses related to loans; implementation of debt restructuring programs, which allowed borrowers who found themselves in a difficult situation due to the war to improve their financial situation and repay debts, strengthening regulatory oversight in the

The strategies used by banks and regulators to adapt to new conditions, such as revision of credit standards, introduction of new risk management mechanisms and stimulation of lending to enterprises, are investigated. The key challenges and opportunities provided by the crisis period for the development of the Ukrainian credit market are identified.

Prospects for the development of the credit market are determined, which are expected to be after the end of the war, namely, the credit market of Ukraine will begin to recover gradually, the state will be able to play a more significant role in stimulating the economy by providing loans on preferential terms, banks will be able to develop new loan products that will meet the needs of businesses and the population in the post-war recovery.

Key words: *credit market, bank liquidity, assets, loans, banking system, military conflict, banking sector, commercial bank*